

Resimleyen: Betül Ayrtaç

25.
baskı

Dünyamızın İlk Şafağı

Çatalhöyük Öyküleri 1

Bilgin Adalı

Bu tanıtım
kopyası
Can Çocuk
okurları için
özel olarak
hazırlanmıştır.

 CAN
ÇOCUK

© **Can Sanat Yayınları A.Ş., 2004**

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

ISBN 978-975-07-6299-4

1. Basım: 2004

25. Basım: 2000 adet, Aralık 2023

Resimleyen: Betül Aytaç

Yayın Koordinatörü: İpek Şoran

Düzeltili: Mehmet Erkurt

Son Okuma: Simla Aksel

Kitap Tasarımı: Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak Tasarım: Lom Creative (www.lom.com.tr)

Tasarım Uygulama: Güldal Yurtoğlu

Can Sanat Yayınları Yapım ve Dağıtım Tic. ve San. A.Ş.

Yayıncı Sertifika No: 43514

Maslak Mh. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza No: 9/25 Sanyer, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 89 Faks: 252 72 33

cancocuk.com cancocuk@cancocuk.com

Baskı ve Cilt: Pasifik Ofset; Sertifika No: 44451

Adres: Cihangir Mah. Güvercin Cad. Baha İş Merkezi

A Blok No: 3/1 Z. Kat Avcılar, İstanbul

Çatalhöyük Öyküleri 1

Dünyamızın İlk Şafağı

BİLGİN ADALI

Resimleyen: Betül Aytaç

BİLGİN ADALI (1944-2012)

1944 yılında Safranbolu’da doğan Bilgin Adalı’nın çocukluğu, babasının görevi nedeniyle Antalya, Mersin ve Alanya’da geçti. İlk şiir ve öykü denemeleri, o lise çağındayken, Kıbrıs’ta yayımlanan *Beşparmak* dergisinde ve Mersin’de arkadaşlarıyla birlikte çıkardığı *Kıyı* dergisinde yayımlandı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksek Okulu’nda, radyo ve televizyon programcılığı alanında öğrenim gördü. 1968 yılında TRT’de çalışmaya başlayan ve bu kurumun ilk yönetmenlerinden biri olan Adalı, 1976’ya kadar TRT Ankara Televizyonu’nda Kurtuluş Savaşı’nı, Atatürk’ü ve Atatürk Devrimleri’ni konu alan belgesel filmler, kültür ve sanat programları, çocuk ve gençlik programları hazırladı. 1973’te Türk Dil Kurumu üyeliğine seçildi. 1976-1984 yılları arasında Âlim Şerif Onaran’la birlikte Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema Televizyon Bölümü’nün üç kurucusundan biri olarak belgesel yönetmenliği ve yapımcılığı, fotoğrafçılık, yaratıcı yazarlık, senaryo yazarlığı, televizyon programcılığı gibi alanlarda dersler verdi. Daha sonra bölüm başkanı da olduğu üniversiteden 1984’te ayrılarak İstanbul’da reklam yazarlığı ve yaratıcı yönetmenlik yaptı.

Belgesel senaryolarının yanında, çocuklar için çok sayıda kitap yazdı. Özellikle tarihi, bilimi, buluşları temel aldığı kurgularıyla çok sevilen Bilgin Adalı 29 Eylül 2012’de yaşama veda etse de, kitaplarında geçmişin izini sürüp geleceğin hayalini kuran düşünceli ve oyunbaz sesiyle çocukların “Bilgin Amca”sı olmayı hep sürdürecektir.

“İlk büyük yolculuğumu Ay’a yaptım. Jules Verne’in Ay’a Yolculuk kitabıyla. İki Çocuğun Devriâlemi kitabını okuyarak tüm dünyayı dolaşp serüvenden serüvene koştuğumda, beşinci sınıftaydım. Kitapların evreninde unutulmaz geziler yaparken bir de baktım büyümüşüm. Bu kez gerçek yolculuklara çıktım. Yurdumuzun hemen her yanını, dünyamızın da yarısını dolaştım. Bir gün canım sıkıldı hep günümüzde yaşamaktan. Zaman Bisikleti ile zaman içinde yolculuğa çıktım. Sonra da gördüklerimi oturup yazdım. Bir sürü kitabım oldu.”

YAZARIN YAYINEVİMİZDEN ÇIKAN DİĞER KİTAPLARI:

Alev Kız Aninna (Aninna’nın Serüvenleri 1) • Büyük Göç (Aninna’nın Serüvenleri 2) • Atlantis’in Çocukları 1 • Atlantis’in Çocukları 2 • Atlantis’in Çocukları 3 • Ateşin Çocukları (Çatalhöyük Öyküleri 2) • Bolluk ve Savaş (Çatalhöyük Öyküleri 3) • Zaman Bisikleti (Zaman Bisikleti 1) • Geçmişten Gelen Konuklar (Zaman Bisikleti 2) • Zamanda Kaza (Zaman Bisikleti 3) • Genlerin Şifresi • Gezgin • Hazine Dedektifleri • Kralın Adaleti • Uzaylılar Geliyor

İçindekiler

Sunuş.....	9
Merhaba Güneş, Merhaba Dünya, Merhaba Canlılar	13
Dinozorların Sabahı	16
Günaydın Ningur, Günaydın Ninlil	20
Bilgin Amca'nın Öyküsü.....	27
İnatçı Keçiler Direniyor.....	31
Ningur Bir Sal Yapıyor	35
Tıngır Mıngır Bir Tekerlek Geliyor	41
Gerçek Tekerlek, Gerçek Araba	46
Balık Avına Gidiyoruz.....	51
Balık Avı Yarışması	57
Ningur'un Dünyası.....	62
Mızrağın Yönü	65
Bir Balık Resmi.....	73
Üç Küçük Buzağı	77
Ateşten Çıkan Kırmızı Kuş.....	84
Kabak mı, Çanak mı?	91

Leoparın Gözleri	96
Kurt Kapanı	104
Bahar Gelince	111
Çatalhöyük'te Yeni Gelişmeler	116
Tıngırtı Oyuncuğı.....	124
Elmayı Delen Ok.....	130
Balık Avında Yeni Yöntem	136
Cam Diye Bir Şey	141

Sunuş

Merhaba,

Güzel yurdumuzun hangi yöresine gitseniz, çok ama çok eski zamanlardan, tarihöncesi çağlardan günümüze uzanan öykülerin anlatıldığı izler, örenler, kalıntılar bulursunuz. Kemikten, taştan yapılmış araç gereç, duvar resimleri, yazıtlar, mezarlar, anıtlar, kent kalıntıları... Bütün bir insanlık tarihi gizlidir Anadolumuzun bağrında. Bu kitabın geçtiği Çatalhöyük bunlardan biri. Konya ilimizin güneydoğusundaki Çumra Ovası'nda, günümüzden yaklaşık on bin yıl önce yaşamış insanların kurduğu bir kent. Bugünkü bilgilerimize göre, insanların yeryüzünde kurdukları ilk kentlerden biri burası...

Bu öyküleri, Çatalhöyüklü *Ningur*, *Ninlil* ve *Sungur*' un (bunların kim olduklarını öyküleri okuyunca anlayacaksınız) yaklaşık on bin yıl önceki Anadolu'da yaşadıkları serüvenler olarak tasarladım.

Bu öykülerde okuyacağınız pek çok şeyi ben uydurdum. Öykü yazarlarının böyle uydurma yetkileri var. Örneğin, tekerleği kimin, nasıl icat ettiğini bilmiyoruz. Ama okuyacağınız öykülerdeki kişilerden biri, bu büyük buluşu gerçekleştirecek.

Zaman içinde çok uzun bir yolculuğa hazır mısınız? Önce kemerlerimizi bağlayalım, sonra gözlerimizi yumalım. Yumduunuz mu? Öyleyse yola çıkıyoruz... Az sonra gözlerimizi açtığımızda, kendimizi çokook çok eski çağlarda bulacağız. Hooop, gidiyoruz.

A aaa, gidemedik. Niye? Çünkü Damla'yla Yağmur (bunlar benim kızlarım) gözlerini yummamışlar, kirpiklerinin arasından merakla ne olacak diye bakıyorlar. Sizi gidi hıznırlar! Yumun gözlerinizi çabuk!

İşte şimdi oldu... Gözleriniz kapalı, ama görüyorsunuz.

Eveet. Milyarlarca yıl önceki bir zamandayız şimdi. Uzay boşluğunda, yüzer gibi, hızla dolaşıyoruz. Samanyolu'nun tam ortasındayız. Işıl ışıl yıldızlarla sarılı çevremiz. İnanılmaz güzellikte bir görüntü bu...

Merhaba Güneş, Merhaba Dünya, Merhaba Canlılar

Milyarlarca yıl önce, uzayın şimdi bizim bulunduğumuz bölümünde, tek başına dönüp duran, kocaman ama çok kocaman bir ateş topu varmış. Biz şimdi ona güneş diyoruz. Koca güneş, uzay boşluğunda, öteki yıldızlardan çok uzakta tek başına dönüp duruyormuş. Issız bir yerde tek başınıza dönüp dursanız, canınız sıkılmaz mı? Sıkılır elbette. Günlerden bir gün, Güneş'in de canı sıkılmış.

“Öfff!” demiş Güneş, “Keşke yanımda yöremde arkadaşlık edebileceğim birileri olsaydı.”

Güneş can sıkıntısından öyle üflemiş, öyle püflemiş ki, dokuz tane minik top pıt diye kopmuş göğsünden, uzaya fırlayıvermiş. Uzaya ilk fırladıklarında, onlar da birer

ateş topuymuş. Güneş'in çekim gücünden kurtulup da öteki yıldızlara doğru kaçıp gidemedikleri için bu dokuz minik top, Güneş'in çevresinde dönmeye başlamışlar.

Şimdi gözünüzün önüne getirin bakalım: Ortada kocaman bir top, kendi çevresinde fır fır dönüyor. Çevresinde dokuz top daha. Onlar da hem kendi çevrelerinde, hem de Güneş'in çevresinde dönüyorlar. Dön babam dön. Şimdi biz böyle fır fır dönsek başımız döner. Ama bunlar gök cisimleri olduğu için, dönmekten pek öyle bizim gibi etkilenmemişler.

Bunlar, aralarında Dünyamızın da bulunduğu dokuz gezegenmiş.

Güneş, çok ama çok büyükmüş. Gezegenlerse onun yanında ufacık kalıyorlarmış, ama olsun, Güneş yalnızlıktan kurtulmuş ya. Önemli olan da buymuş sanırım. Uzaktan bakıldığında, Güneş ile uyduları, yaz geceleri, açık havada, yanan lambalarla çevrelerinde uçuşan pervanelere benziyorlarmış.

Böylece çok uzun bir süre, uzay boşluğunda hep birlikte dönüp durmuşlar. Güneş çok çok kocaman olduğu için hâlâ bir ateş topuymuş ama gezegenler güneşe oranla çok küçük olduklarından, zamanla soğumaya başlamışlar. Biliyorsunuz, Güneşimiz hâlâ bir ateş topu. Çok çok sıcak. O kadar uzaktan Dünyamızı bile ısıtabiliyor. Ama gezegenler öyle değil. Yine de gezegenlerin soğuması milyarlarca yıl sürmüştü. Şimdi biz öteki gezegenleri bırakalım da Güneş'in çevresindeki topçuklardan, yani gezegenlerden birisi olan Dünyamıza gelelim...

Dünyamız soğudukça, üstünde kocaman bir kara

parçası ile, onu çevreleyen kocaman bir deniz oluşmuş. 'Pange' diye adlandırılan o büyük kara parçasından, bugün üstünde yaşadığımız kıtalar ortaya çıkmış.

Başlangıçta hiçbir canlı yokmuş Dünyamızın üstünde. Gökteki bulutlar, denizlerdeki balıklar, karalardaki yemyeşil bitki örtüsü, hiçbir şey yokmuş. Dünyamız çok sıkıcı bir yermiş anlayacağınız. Fırtınalı denizlerden, kupkuru topraklardan oluşan kocaman, anlamsız bir top. Düşünsenize, ne bir arkadaş var oynayacak, ne pır pır edip uçan kuşlar, kelebekler; ne de bin bir renkli çiçekler var... Kim ister böyle bir gezegende yaşamayı?

Ama Dünyamızdaki koşullar yavaş yavaş değişmiş, canlıların yaşayabileceği bir duruma gelmiş. Ve bir gün, dünyamızı saran o koca denizin bir yerinde, kimyasal bir etkileşim sonucu tek hücreli, minicik bir canlı oluşmuş.

Aman efendim, ne büyük mutluluk! Koskocaman dünyanın koskocaman denizinde gözle bile görülemeyen, minicik bir canlılık... Ne işe yarar ki bu?

Yooo, öyle demeyin. O minicik canlıyı küçümsemeyin. Kendi kendine çoğalmış o minik canlı. Yaşadığı sulardaki koşullara göre değişmiş, büyümüş. Evrim geçirmiş. Kimi yerde bitkilere dönüşmüş, kimi yerde balıklara. İçlerinden bazıları kara parçasına çıkıp orada yaşamaya başlamış.

Biliyor musunuz, değişip gelişme sonucu, o bizim minik canlıdan yeryüzünün gelmiş geçmiş en büyük canlıları olan dinazorlar bile türemiş. Ama bunun için milyonlarca yılın geçmesi gerekmiş.

İsterseniz gelin, şimdi dinazorların dünyasında küçük bir gezinti yapalım.

Dinozorların Sabahı

Güneş'in doğuşu, Dünya'nın her yerinde her zaman güzeldir. Hangi çağda olursak olalım, milyonlarca yıl önce, dinozorların yaşadığı çağlarda bile...

Doğuda bir kızılılık belirir önce. Bu, dünyamıza hayat veren sevgili Güneşimizin doğuşunun ilk habercisidir. Sonra bir kıvılcım beliriverir ufukta. "Hazır olun geliyorum," diye uyarır sanki Dünyamızı Güneş. Sonra bu kıvılcım büyür, yavaş yavaş yükselmeye başlar, ufukta kocaman kırmızı bir tepsinin ucu görünür önce. Tepsi yükselir. Yükseldikçe parlar ışığı. Ortalık aydınlanmaya başlar. Ve Güneş doğar.

Bundan milyonlarca yıl önce, dinazorların sabahı da böyle başlıyordu işte.

Evet, şimdi tam oradayız. Dinazorların yaşadığı çağda, bir ormanın orta yerinde. Doğan Güneş'le birlikte biz de uyanıyoruz. Günümüzden yaklaşık iki yüz otuz milyon yıl öncesindeyiz. İki yüz otuz milyon yıl, çok, ama çok uzun bir zaman...

Güneş'in doğuşu tıpkı bugün bizim gördüğümüz gibi. Ama ortasında bulunduğumuz orman, bildiğimiz ormanlardan çok değişik. Öyle çam ağaçları, çınarlar, kestaneler, kayınlar, gürgenler yok. Anneannemizin salondaki saksıda yetiştirdiği eğreltiotlarına benzer bitkiler var bu ormanda. Ama hepsi de kocaman birer ağaç. Tanımadığımız bir yığın başka ağaç, bir yığın başka bitki sarmış her yanı. Hepsi de çok güzel. Güneş yükselip ortalığı aydınlattıkça daha iyi görüyoruz onları. Bizim yaşadığımız çağda bunlardan olmadığı için, hafif bir üzüntü kaplıyor içimizi. O kadar güzeller ki.

Ortalığın aydınlanmasıyla hiç tanımadığımız sesler gelmeye başlıyor ormanın dört bir yanından: *Vaaa! Yiii! Dğğğeee! Vik vik! Uuuğğğ! Groaaa! Amanıın!* Bunları duyunca tüylerimiz diken diken oluyor. Bizim bildiğimiz, alışkın olduğumuz *hav hav, miyav, ü ürü üüü, me e e* yok bu seslerin arasında. Orman, bize korkunç gelen farklı seslerle çın çın çınıyor. Bugün bizim kentlerimizi saran trafik gürültüsünden bile beter bir gürültü bu.

Birden deprem oluyormuşçasına bir sarsıntı duyuyoruz. *Güm! Güm! Güm!* Ağaçların arasından on iki metre yüksekliğinde, yirmi iki metre uzunluğunda ve altmış

ton ağırlığında bir *Brachiosaurus* (Brakyosarus) geliyor. Adını söylemek bile ne kadar zor. Dinozorların en büyüğü bu. Bir ev kadar, belki de daha büyük, kocaman bir hayvan. Boyu yirmi iki metre dedim ya, isterseniz bir parka gidin, bir başlangıç noktası belirleyin, normal yürüyüş adımlarıyla kırk adım öteye gidin. İşte boyu tam o kadar. Aman kaçalım buradan, şu kayanın arkasına saklanalım!

Brachiosaurus az ötemizde bulunan bir ağacın körpe filizlerini yemeye koyulduğu sırada, üstümüzde bir gölge beliriyor. O da ne? Yarasaya benzer bir kuş geçiyor üzerimizden. Ama bunun kanatlarının uzunluğu tam sekiz metre! Kaç adım eder sekiz metre? On altı adım. Sayın bakalım on altı adımı da ne kadar büyük olduğunu görün. Neredeyse küçük bir uçak büyüklüğünde...

Ortalığın aydınlanmasıyla birlikte, bugün ancak fosillerinden tanıdığımız bir yığın canlı gelip geçiyor önümüzden. Ama biz şimdi onların öyküleriyle pek ilgili değiliz. Belki bir başka kitapta onlardan tek tek söz ederiz.

Doğrusunu isterseniz, aradaki milyonlarca yılı atlayıp, insanların ilkel yaşama biçimlerini aşmış, bugünküne benzer bir yaşamın temellerinin atıldığı Çatalhöyük'e, Ningur'la Ninlil'in zamanına geçmek için sabırsızlanıyorum ben.

Hadi yumun gözlerinizi. Hooop, İşte Çatalhöyük'teyiz!

Bu tanıtım
kopyası
Can Çocuk
okurları için
özel olarak
hazırlanmıştır.

 CAN
ÇOCUK

Bilgin Adalı

Dünyamızın İlk Şafağı

Catalhöyük Öyküleri 1

Tarihöncesinde günümüz uygarlığının oluşmasına katkıda bulunan öyle önemli buluşlar var ki, kimler tarafından, nasıl gerçekleştirildiklerini kimse bilmiyor. Çocukların “Bilgin Amca”sı **Bilgin Adalı**, “Çatalhöyük Öyküleri” üçlemesinin ilk kitabı *Dünyamızın İlk Şafağı*’nda bu buluşların nasıl yapılmış olabileceği konusunda ipuçları verirken, okurları tarihöncesinin iki çağına, Neolitik (Cıvalı Taş) Çağ’a ve Kalkolitik (Bakır Taş) Çağ’a davet ediyor. Çatalhöyüklü Ningur ve Ninlil kardeşlerin izinde, okuyanda yeni buluşlar yapma isteği uyandıracak keşiflerle dolu bir yolculuk başlıyor.

roman

YAŞ	9	10	11	+
-----	---	----	----	---

cancocuk.com

